

ITALY

ITALY

**JAMIYAT MA'NAVIY SALOHIYATINI YUKSALTIRISHDA MILLIY
G'OYA VA MAFKURANING ROLI.****Jabborova Saodat Sattorovna**

Turon Zarmed universiteti o'qituvchisi,

saodatjabborova1975@mail.ru

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8385986>

Annotatsiya: Ushbu maqolada ma'naviy salohiyatning muhim mezonlaridan biri milliy g'oya va mafkuraning xalqimizni umumiy maqsadlar yo'lida birlashtirib turadigan yaxlit ma'naviy asos ekanligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: milliy g'oya, mafkura, ma'naviy salohiyat, ijodiy tafakkur, jamiyat, ma'naviy meros, qadriyatlar, qarashlar.

Ma'naviy salohiyat – jamiyatning ijtimoiy ong shakllarini rivojlantirish, o'z a'zolari dunyoqarashi va ma'naviy olamini yuksaltirish, ko'p asrlik ma'naviy merosni asrash va kelgusi avlodlarga etkazish, ma'naviy xavfsizlikni ta'minlash borasida qo'llanilishi mumkin bo'lgan imkoniyatlari, vositalari, zahiralari yig'indisidir.

Ma'naviy salohiyatning muhim mezonlaridan biri *milliy g'oya va mafkura* bilan bog'liq. Milliy g'oya, "mafkura faqat bugun emas, balki hamma zamonlarda ham eng dolzarb siyosiy-ijtimoiy masala, har qanday jamiyatni sog'lom, ezgu maqsad sari birlashtirib, uning o'z muddaolariga erishishi uchun ma'naviy-ruhiy kuch-quvvat beradigan poydevor bo'lib kelgan". Jamiyat a'zolari yagona maqsad – milliy g'oya atrofida birlashmas, uni ro'yobga chiqarishga o'z hissasini qo'shmas ekan, ijtimoiy ong shakllari rivoji, milliy-ma'naviy tajribalar yuksalishi, ma'naviy xavfsizlikning ta'minlanishi xususida gap ham bo'lishi mumkin emas. Jahon mafkuraviy olamidagi tajribalar ham ushbu xulosaning naqadar asosli ekanini ko'rsatib turibdi. Qaysi mamlakatda milliy g'oya va mafkurani shakllantirish, uni fuqarolar ongiga singdirish masalalariga alohida e'tibor berilgan bo'lsa, o'sha yurtda ma'naviy salohiyatning jadal rivojlanishi kuzatilmoqda. Masalan, AQSH mafkurasi millatning o'ziga xosligi va tanlanganligi haqidagi g'oyalarga, uning a'zolari muvaffaqiyatga erishishiga bo'lgan ishonchga tayanadi. Mafkuraviy tarbiyaning turli bosqichlarida fuqarolarga mazkur g'oya mufassal singdirib boriladi va shu orqali kishilarning yagona maqsad atrofida birlashishi ta'minlanadi. "Bunday yondashuv Amerika yoshlarini faqat "amerikacha orzuga" ishonishga, o'zga har qanday mafkuraviy qarashni qabul qilmaslikka odatlantirmoqda". Bundan tashqari, fuqarolarni yagona milliy g'oya atrofida birlashtirish masalalariga e'tibor mamlakat ilm-fani va san'ati rivoji sur'atlariga, jamiyat a'zolari dunyoqarashi kengayishiga zamin

ITALY

SCIENCE AND INNOVATION IN THE EDUCATION SYSTEM

International scientific-online conference

ITALY

yaratmoqda. Shunga o'xshash holat va tendensiyalarni G'arbiy Evropaning ko'plab rivojlangan mamlakatlarida ko'rish mumkin. Aksincha, qaysi mamlakatda kishilarni muayyan milliy g'oya atrofida birlashtirish masalalariga panja ortidan qaralgan bo'lsa, o'sha diyorda ma'naviy salohiyat ham pastligicha qolmoqda. Sirasini aytganda, Osiyo, Lotin Amerikasi va Afrikaning ko'plab mamlakatlarida ma'naviy salohiyatning nihoyatda sekinlik bilan takomil topayotgani sabablaridan biri ham shunga borib taqaladi. Ushbu mulohazalarga asoslanib ta'kidlash mumkinki, jamiyatdagi ma'naviy salohiyatni aniqlash imkonini beradigan mezonlardan biri milliy g'oya va mafkuraning shakllanganligi darajasi bilan bog'liq.

Jamiyat ma'naviy salohiyatini *ijodiy tafakkurga ega bo'lgan kishilar soniga* qarab ham aniqlasa bo'ladi. Tafakkur yuritish jamiyatning har qanday a'zosiga xos qobiliyatlardan biridir, albatta. Biroq, bizga ma'lumki, tafakkur shakllari o'zining turli-tumanligi bilan tavsiflanadi. Standartlashgan, muayyan qoliplar bilan cheklangan tafakkur sohibi yangi bilim va g'oyalarning vujudga kelishiga xizmat qilmaydi, shu sababdan uni ma'naviy salohiyatni shakllantiruvchi manba sifatida baholab bo'lmaydi. Bundan farqli o'laroq, ijodiy tafakkur yuritishga qodir kishilar turli masalalarga nostandart yondashishga odatlanganlari tufayli aksariyat hollarda yangi va yangi bilim va g'oyalarning, ixtiro va kashfiyotlarning bunyod bo'lishiga sababchi bo'ladilar. Masalan Abu Ja'far Muhammad ibn Muso al-Xorazmiyning ijodiy tafakkuri o'nli sanoq sistemasining paydo bo'lishiga, Ahmad al-Farg'oniyning ijodiy tafakkuri Nil daryosidagi suv sathini o'lchaydigan inshootning barpo qilinishiga, Abu Rayhon Beruniyning ijodiy tafakkuri Erning kattaligini o'lchash usulining shakllanishiga olib keldi. Shu tariqa ijodiy tafakkurga ega bo'lgan kishilar millat ma'naviy mulki salmog'ini oshirishga, ma'naviy salohiyatining yuksalishiga xizmat qiladilar. Bundan tashqari, ijodkor kishilar jamiyatdagi ma'naviy-ruhiy muhitni shakllantiruvchi qudrat sanaladilar: ijodkorlar ko'p bo'lgan jamiyatda sog'lom ma'naviy muhit hukm suradi. Shuni nazarda tutgan holda, davlat rahbari mamlakat ilmiy jamoatchiligi vakillari bilan uchrashuvda: "Olimlik Olloh nurini solgan ulug' bir martaba. Bu martabadan jamiyatning butun vujudiga nur, ziyo taraladi. Olimlarning suhbatidan inson o'ziga beqiyos ma'naviy boyluk oladi, qalb kengliklarini, tafakkur teranligini his qiladi" - degan edi. Xuddi shuning uchun bunday kishilarning o'zini jamiyat ma'naviy salohiyatidan dalolat beruvchi mezonlardan biri sifatida e'tirof etmoq darkor.

Jamiyatda ijodiy tafakkurga ega kishilar soni oshib borsa, ilmiy faoliyat bilan shug'ullanayotgan xodimlar sifatida tub o'zgarishlar sodir bo'ladi, bu esa

ITALY

ITALY

ma'naviy salohiyatning yangi ilmiy ta'limot va nazariyalar, ixtiro va kashfiyotlar evaziga boyishiga zamin yaratadi.

Jamiyat a'zolarining ajdodlar tomonidan asrlar davomida to'plangan ma'naviy merosga munosabati ham ma'naviy salohiyat mezoni hisoblanadi. Ma'naviy meros madaniy merosning ajralmas qismi bo'lib, ajdodlar yaratgan falsafiy, axloqiy, diniy, huquqiy va siyosiy qarashlar, asarlar, xulq-atvor normalari, qadriyatlar, ideallar va shu kabilardan tarkib topadi. U nafaqat millat vakillarining mentaliteti va turmush tarzini, balki kelajakdagi maqsad-muddaolari xarakterini ham belgilab beradi. Ma'naviy meros asrab-avaylangan jamiyatda tarixiy taraqqiyot vorisiyligi ta'minlanadi, ijtimoiy barqarorlik mustahkamlanadi. Umuman, har qanday ijtimoiy muvaffaqiyat va yutuqning zamirida ma'naviy meros yotadi. Masalan, ma'naviy merosning tarkibiy qismi bo'lgan va avlodlar ehtiyojlari asosida vujudga kelgan odatlar vaqt o'tishi bilan "turmushning tarkibiy qismiga aylanib, taraqqiy etadi va jamiyat ravnaqiga xizmat qiladi." Shuning uchun ham mamlakat Prezidenti: "Buyuk ajdodlarimizning bebaho ijodiy merosini ko'z qorachig'idek avaylash va o'rganish har birimizning muqaddas burchimiz, kelgusi avlodlar oldidagi majburiyatimizdir",- deb ta'kidlagan edi. Masalaning boshqa tomoni ham bor: ma'naviy merosga bo'lgan munosabat, uning asrab-avaylanishi darajasi jamiyat a'zolarining madaniy saviyasidan darak beradi. Qaysiki jamiyatda ma'naviy meros kishilar tomonidan e'zozlansa, odamlarning mazkur merosdan voqifligi darajasi yuqori bo'lsa, demakki, o'sha diyorda yuksak ma'naviy qiyofaga ega, ma'naviy mulk yaratishga hozir, ulug' ijtimoiy maqsadlar sari intilishga qodir fuqarolar istiqomat qiladilar. Bunday kishilardan tarkib topgan jamiyatning ma'naviy salohiyati ham baland bo'ladi. Aksincha, ma'naviy merosga bo'lgan muno-sabatning zaifligi, kishilarning undan voqifligi darajasi pastligi jamiyat a'zolari madaniy va intellektual saviyasida nuqsonlar mavjudligidan dalolat beradi. Bunday jamiyatda ma'naviy salohiyatni yuksaltirish imkoniyatlari keskin kamayadi. Shuni inobatga olgan holda jamiyatdagi ma'naviy salohiyatni fuqarolarning ma'naviy merosga munosabatiga qarab ham o'lchash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. Milliy istiqloq mafkurasi – xalq e'tiqodi va buyuk kelajakka ishonchdir.// Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot – pirovard maqsadimiz. Tom 8.- T.: O'zbekiston, 2000.-B.490
2. Баразгоба Е.С. Идеологическое воспитание молодежи (на примере США): Автореф. дисс. на соиск. уч. степ. докт. филос. н.- Свердловск, 1990.- С.20.

3. Ibragimov E.H. Ma'naviy – ruhiy manipulyatsiyaning yoshlar dunyaqarashiga ta'siri: Fals. dokt. (PhD) diss.- Samarqand: SamDU, 2019.- B.103.
4. Mirziyeyov Sh. M. Ilm-fan yutuqlari Vatanimiz ravnaqiga xizmat qilsin.// Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. J.1.- T.:O'zbekiston, 2017.- B.166.
5. Sattorovna, J. S. (2023). The Role of Spirituality in the Education of a Perfect Generation. (Комил авлод тарбиясида- маънавиятнинг ўрни)Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture, 4(5), 296-299. Retrieved from.
<https://cajipc.centralasianstudies.org/index.php/CAJLPC/article/view/874>.
6. S.S. Jabborova. Yangi O'zbekistondagi ma'naviy islohotlarning ijtimoiy taraqqiyotdagi o'rni.
7. “Yangi O'zbekistonda ma'rifatparvar davlat barpo etishning ijtimoiy-iqtisodiy va ma'naviy-axloqiy asoslarini optimallashtirish: muammo, yechim va vazifalar”
8. Respublika ilmiy-nazariy anjumani materiallari. 459-461b.
9. Saodat Sattorovna, Jabborova (2022) Analysis of the Idea of Freedom in Eastern and Western Philosophical Views. (Шарқ ва ғарб фалсафий қарашларида еркинлик ғоясининг таҳлили) International Journal on Integrated Education, 5 (12). pp. 307-309. ISSN 2620-3502
10. Jabborova S.S. “O'zbekistonda jamiyatning ma'naviy salohiyati va uning ijtimoiy taraqqiyotni ta'minlashdagi roli”. FarDU ILMIY XABARLAR 4-2023, 67 b.

